

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrto leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 22. marca 1871.

O b s e g: O zadevah nove cenitve zemljiškega davka. — O gozdnem varstvu. (Dalje.) — Nadloga sadjerejem letošnjo zimo. — Telovadno in boriteljsko imenoslovje. (Dalje.) — Stare fužine v Bohinji. — Slovenske uganjke. — Slovenci. (Konec.) — Pitanja društva za jugoslav. povjestnico i starine. (Konec.) — Švica, v pomini naši vladi, ki se panslavizma boji! — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O zadevah nove cenitve zemljiškega davka.

Iz okolice ljubljanske 18. marca.

Po želji „Novic“ v 6. listu t. l. Vam naznanjam, kar vem in znam, zato, da bi izvedeli vsi drugi župani in udje cenilnih komisij in bi postopali vsi zložni in edini. Zdaj, zdaj je čas, da se dela, sicer bode prepozno; pozneje ne bode pomagal niti krič niti jok in stok, ako bi se zgodilo, da bi dobili sopet previsoki zemljiški (gruntni) davek!

Uni teden smo bili vsi župani okolice ljubljanske poklicani v pisarnico c. kr. okrajne cenilne komisije. Celo rešto vprašanj se je stavilo na nas; med drugimi tudi to: ali so tiste cene prosá, koruze, zelja, fižola, sená, slame, dnine za delalce itd., ki smo jih l. 1869. povedali in so jih kantonske gosposke cenilni komisiji predložile, bile resnične ali ne? Te takrat imenovane cene smo morali zdaj od konca do kraja zavreči, kajti vse so bile napak; vsaj nas nihče ni podučil, za česa prav za prav da gré; vrh tega pa so tudi gospodje, ki so z nami takrat to reč obravnavali, marsikaj v pisma vpisali, o čemur ne vemo, kako da je va-nja prišlo.

Za okraj ljubljanski, ki je razdeljen na 4 dele, smo ceno pridelkov, ki niso poglavitni pridelki, tako-le stavili:

za vagán ali mecen koruze	2 gold.	40 kr.
za „ „ „ ajde	1 „	40 „
za „ „ „ prosá	1 „	40 „
za „ „ „ fižola	2 „	60 „
za „ „ „ repe		20 „
za „ „ „ krompirja		80 „
za „ „ „ korenja		30 „
za 60 glav zelja		50 „
za cent deteljne mrve		60 „
za „ sladke mrve		55 „
za „ sladke otave		35 „
za „ mešane mrve		40 „
za „ mešane otave		20 „
za „ kisle mrve		20 „
za „ kisle otave		13 „
za „ močirne mrve		20 „
za „ slame ožimnega žita		25 „
za „ slame jarega žita		20 „
za seženj 30“ dolzih trdih drv najviša cena na deblu v borštu	60	„
za seženj mehkih drv	30	„

O tej ceni drv ima, kakor so nas gospodje v kanceliji podučili, od nas pozneje izvoljena komisija 6 ali 8 vrst nazaj postaviti.

Stroški, ki jih ima gospodar za obdelovanje in pridelovanje, smo cenili tako-le:

za cent deteljnega semena	30 gold.	— kr.
za „ travnega semena	27	„ — „
za bokal repnega semena		27 „
za bokal korenovega semena		50 „
za 100 zelnih glav	1 „	50 „
za cent gipsa	1 „	14 „
za vagan drvnega pepela		40 „
za cent gozdne stelje		15 „
za „ hlevnega gnoja		30 „

Dnino delalcev skupaj s krmo za živino in s živežem enega hlapca za en dan smo določili tako-le:

za voz s 4 konji	— 12 gold.
za „ s 3 konji	— 9 „
za „ z 2 konjema	— 5 „ 50 kr.
za „ z 1 konjem	— 3 „
za „ s 4 voli	— 10 „
za „ z 2 voloma	— 5 „

dnina za navadno težko delo na dan 80 kr.

„ za „ lahko „ na „ 65 „

koscem, sejalcem, oratarjem itd. 1 gold. 30 kr.

Potem smo bili tudi vprašani: koliko časa po primeri potrebujemo, da z vozom pridemo na sejm v Ljubljano in iz Ljubljane domú? in koliko centov navadno naložimo? Gledé na naše večidel slabe ceste, pozimi sneg, nemočne konje in vole smo gotovo le resnico govorili, ko smo rekli, da pol dne, cel dan, pol-drugi dan, tudi 2 dni potrebujemo, in da ne moremo več kot 10 centov naložiti. Se vé, da smo tudi cestnino in mostovino še posebej šteli.

Cene žita in družih pridelkov, kakor jo imajo v Ljubljani zapisano in so nam jo na znanje dali, nismo mógli potrditi za nas na kmetih, ker je veliko previsoka.

Lanú, konoplje, jare pšenice in jare rži nismo šteli v naše stranske pridelke, zato, ker je pri nas navadno ne pridelujemo.

Cene zimske pšenice, zimske rži, ječmena in ovsa nam niso dovolili povedati; rekli so nam, da ta je že po postavi odločena in da se bo vzela tržna cena ljubljanskih sejmov zadnjih 15 let po izbrisanih 5 letih, ko je bila cena najviša. Al ta ljubljanska sejmska cena je za nas na kmetih veliko veliko previsoka in po tej ceni se nikakor ne morejo ceniti naši zemljiški pridelki. Mi svojega žita na deželi nikoli ne moremo prodati po tej ceni. M., župan.

Dostavek vredništva. Lepa hvala za poslano poročilo. Prosimo tudi vprihodnje kaj. Štvar je sila važna; vsaj gré za to, da znižamo zem-

ljiške davke, ki so našo deželo že predolgo trli, bolj kakor vsako drugo. Neobhodno potrebno je tedaj zdaj, da se resnica povsod pové in da v edinosti postopajo naši gospodarji. Le tako se moremo otresti jarma, ki našo zemljo žuli kar so presvitli cesar sami priznali, ko so vslišali glas deželnega našega zbora 1864. l. in ukazali odpisovanje prenapetega davka. Da pa je edino postopanje mogoče, treba, da se udje okrajnih komisij med seboj porazumejo, in da tudi na to delajo, da sosedni okraji to o pravem času zvedó, da ne reče eden tega, drug tega, in neumen, če tudi pošten kmetovalec ne pokvari, kar je umen kmetovalec po resnici povedal, ker tako komisija sama v zadrege pride, ne vedé, kaj je pravo. Tako kakor si vlada izvoli za svoj del voditelje in prvomestnike, tako naj si tudi vsaka okrajna cenilna komisija izmed sebe, to je, izmed onih 6 mož, ki so bili v komisijo voljeni, izvoli enega, ki jej je vodnik in načelnik. Komisije! v Vaših rokah je zdaj to, kako bode izpadla prenapetost davkov; zato delajte zdaj prav, da ne bode prepozno! „Kedar je krava iz štale“, prepozno je javkati. Dajte v protokole zapisati vse na drobno, kar véste in znate, da je resnica, da viša komisija zvé Vaše misli in ugovore. Ako bi v kaki zadevi dobro prepričani bili, da se kaj napačnega ali protipostavnega godí, ne bojte se, to naravnost naznaniti c. k. deželni komisiji v Ljubljani ali c. kr. finančnemu ministerstvu na Dunaj.

O gozdnem varstvu.

II. O varovanji seč, semenišč in sadeb.

(Dalje.)

Če hočemo obdelani prostor še bolj varovati, nasadimo izmeček rova v oddaljavi 6 čevljev z 2 palca debelimi in 7 čevljev dolgimi gaberčki, ali pa z drugim lesom, ki rad raste. Na te sadike privežimo 3 do 4 vrste tankih prekljic in jih privežimo s trtami. Naredil se nam bo tak plot, da še rdeča divjačina ne bode va-nj vhajala, drugače ko prav s silo.

Tako narejen plot je najcenejši in koristnejši, ker ne varuje le samo obdelani oddelek, temuč tudi dobiček prinaša.

Ako bi bilo nemogoče tako zasadbo in tak rov napraviti, naredimo na vsakih 12 čevljev dva, 4 čevlje nad zemljo moleča stebra iz razklane hrastovine, in na ta 2 do 3 vrste krajnikov objimo z lesenimi žebli.

Ali pa naredimo 10 do 12 čevljev dolge stebre in v vsakega napravimo tri, pravilno oddaljene luknje. V te luknje denimo rante, ki s svojimi krajnimi deli v luknji ena vrh druge pridejo.

Da zadržujemo zajce in črno divjačino, ali če je rdeče toliko, da rante ne pomagajo zadosti, naredimo take, ki bodo vsi divjačini gotova bramba. Najcenejša ograda te baže je ona, kamor na izmeček, vsaka 2 in pol čevlja, kol zabijemo, ali, kar je še boljše, gabrove sadike vsadimo, in kole ali sadike s šibovino tako visoko, kakor je treba, spodaj gosteje, zgorej redkeje, prepletamo. — Taka ograja, ki se napravlja le okoli gozdnih vrtov, zadržuje vsako divjačino in domačo živino; ona je v krajih, kjer je dosti šibovine, dober

kup, koristna je pozno v starost, če namesti količkov sadike 8 čevljev dolge vsadimo. Ne smemo pa prešibkih vzeti in sicer zato ne, ker se lahko zgodi, da se zlomijo; šibovino za prepletanje vzemimo smrekovo ali hojevo, ker je mehka, da sajenk ne ranimo.

Če ni taka ograja v navadi, ali če se mora dolg prostor ograditi, naredimo 7—8 čevljev visoko mejo. Najceneje so naslednje:

1. Dobimo 9—10 čevljev dolge, 7—8 palcev široke in 3—4 palce debele stebre iz hrastovine ali jedernate borovine, te postavimo po dva in dva 4 palce saksebi, 2 čevlja jih zabijmo v zemljo in napravimo na črti, ki jo hočemo ograditi, vsakih 10—12 čevljev steber. Med stebre denimo 3—4 palce debele rante, spodaj naj bodo le 8—9 palcev ena od druge, 4 čevlje nad zemljo naj se bolj oddalijo.

2. Dobijmo 9—10 čevljev dolge, 9—10 palcev široke in 3—4 palce debele stebre iz hrastovine ali jedernatega bora in vdělajmo v nje 2 in pol čevlja od spodej, 9 palcev dolge in 4 palce široke luknje, v vsakega jih toliko naredimo, da, če potem rante skozi denemo, pridejo v spodnjih 4 čevlje ograje, po 9 palcev saksebi, navzgor 14 palcev in prav na vrhu smejo še bolj oddaljene biti.

Od teh stebrov zasadimo vsakih 10—12 čevljev enega na varstveno črto, 2 čevlja globoko v zemljo in porinimo potem 3—4 palce debele rante skozi luknje.

Meje te vrste zadržujejo vso divjačino, dolgo trpijo in so ceneje ko one iz desek.

Kjer ne moremo ali nočemo divjačine zmanjšati, so take meje potrebne, kajti brez njih ne more mladi les rasti, in vsi stroški so večidel zastoj. — Čeravno bi na ta način narejene ograje tudi več stroškov prizadjale, vendar jih je bolje narediti, kakor obdeljavo večkrat ponavljati, nazadnje pa še slab, od divjačine ogrizen les izrediti. (Dal. prih.)

Nadloga sadjerejcem letošnjo zimo.

Iz Posavja poleg Ljubljane.

Po skopnjem snegu je žitno polje veliko prijaznejše memo lanskega leta. Pšenica se je dobro ohranila sploh po vsem polji, ne tako pa rž. Pri rži se je čudna stvar opazila: Lansko zimo so se rži starega semena slabo ohranile, a bogate niso bile; letošnjo zimo so se pa rži starega semena slabo ohranile, da! zeló pozeble so, dasiravno so se jeseni bile prav dobro vrastle; v rži novega semena so pa lepe, niso pozeble. Kaj se ima kmet iz te opazke učiti? — Posebna nadloga je pa to zimo na Posavji v županiji Ježica sadne vrte zadela. Preteklo jesen na zgornjem Posavji ni bilo lova na zajce, — zakaj ne, to le najemniki lova vedó. Zarad tega je pa te živali čez hudo zimo veliko ostalo. Ker jim drugod ni bilo živeža dobiti, zato so se zajci nad sadne vrte spravili in strašno so oglodali mlade jablane. Samo v farovških dveh vrtih na Ježici so mlade jablane, po 8, 7, 6, 5, 4 leta stare tako pokončali, da se bo težko kako drevesce ohranilo. Neke gospé vrt je strašno pokončan. In isto tako toži več kmetov, ki so si sadna drevesca pred leti skrbno zasadili; vse je oglodano in nič ni pomagalo, če tudi so bila drevesa z apnom pobeljena ali pa s slamo dobro ovita! Sto in sto forintov škode je samo na Ježici pri sadnih vrtih, in kdo jo bo povrnil, ako najemnik lova pravi: „tukaj je zajec tožen?“ Lepa spodbuda k sadjereji! Nihče ne bo imel veselja sadnih drevesec saditi; zdatneje bo vrte v travnike spremeniti in kravam dobro pičo pripravljati, da bolje molzejo, posebno ako se lovska postava ne prenapetost na bolje.